

OBICEIURI LEGATE DE NAȘTERE ȘI ÎNGRIJIREA NOULUI NĂSCUT LA ROMÂNII ȘI LA ETNIILE DIN BANAT

Dr. Lidia Maria Gaga

*Cu aiu oi aia
Cu tãmâia oi tãmâia
Cu prau oi pușca
Toate relele le-oi depărta”
Descântec din Slatina Timiș*

Nevasta, la termenul convenit, năștea acasă ajutată de soacră, de cumnată și de câte o vecină mai pricepută. Cunoștințele de medicină populară și experiența moașei erau singurele soluții pentru naștere. Moașa era sora mai mare a tatălui copilului și conviețuia în aceeași casă cu tânăra mamă. În unele sate din Caraș se mai numește moașa *“pe buric”*, de fapt, ea este mătușa copilului și cumnata lehuzei. Se creează, în acest context, o sinonimie între *“moașa de neam”* și *“moașa obstreticiană”* a satului. Imediat după naștere copilul este preluat de moașă, curățat, spălat și înfășat. Moașa sau asistenta medicală va prelua rolul moașei de neam de odinioară când nașterea se făcea acasă. Moașa va îngropa placenta în hotarul satului, dacă familia nu mai dorește alți copii sau în grădina casei, la loc curat, de obicei sub un pom, dacă mai vor copii.

PRACTICI MEDICALE ȘI MAGICE

Pentru ajutorarea în timpul travaliului, se așează pe pânțele gravidei sculuri de cânepă încălzite ca să ușureze nașterea. Buricul copilului este tăiat pe jugul boilor ca să fie răbdător și să tragă la jug. La Cornereva, după ce-i înfășat, copilul, se învelește într-o blană de oaie, ca să iubească oile. La Bozovici, se așează în cămașa tatălui, gest simbolic al recunoașterii. Este vorba de magie prin contaminare dar și de respectul pentru neam și strămoși.

În satele de Câmpie din preajma Lugoșului, copilul se ridică înfășat la grindă, adică se așează în casă pentru că un nou născut înseamnă o nouă întemeiere. Moașa de neam se îngrijește de copil și de gesturile simbolice care

trebuie făcute “că așa se cere”. La întregul ceremonial participă toate femeile bătrâne ale casei. La sfârșitul acestei etape, moașa va pleca la biserică cu o sticlă de apă cu busuioc ca s-o sfințească popa. (Novacovici, I, 1902, p. 91-92)

SCALDA

În prima scaldă se pun obiecte magice cu scopul de a influența soarta copilului, pentru că un nou născut este o întemeiere. Se crede că “*dacă va plânge în scaldă, copilul va fi un om voios, sănătos și fermecător*”. În alte zone, moașa de neam sau bunica vor pune obiecte care, prin virtuțile lor, vor apăra sau vor hotărâ drumul și destinul copilului. Toate gesturile împlinite în această secvență sunt rituri de prognosticare înfăptuite la începutul drumului prin viață al copilului.

În prima scaldă se pune: **apă sfințită** - să fie copilul curat la cuget; **busuioc** - să fie credincios; **flori** - să fie frumos; **lapte** - să fie alb la față; **ou** - pentru ca să aibe rod sau să fie sănătos; **nuci** - ca să nu se vatăme; **pietricică** - să fie răbdător, **ban de argint** - să-l apere de vrăji și farmece. (Elena Marta, 1988, p. 76)

Gesturi simbolice întâlnim în toate secvențele scaldei. Copilul se scoate apoi din apă prins drept, de cap și de picioare - ca să fie înalt sau este ținut de cap, cu un deget așezat pe cerul gurii ca să fie bun de gură. Așa cum s-a văzut, sunt rituri de continguitate și similaritate, adică **similia similibus curantur** și **similia similibus evocatur**. Varietatea interpretărilor simbolice depinde de reprezentările personale ale fiecăruia pentru că acestea, fie prin simpatie, fie prin contaminare se vor manifesta asupra mamei, copilului sau familiei vindecând. (Marcel Mauss, 1996, p. 101)

Este vorba de inducerea noului-născut, de noi proprietăți și virtuți prin contactul direct: cum a fost cel cu cămașă tatălui sau prin asemănare. Se crede că pruncul va fi frumos ca floarea din scaldă, curat ca apa sfințită, credincios ca busuiocul și bogat ca banul de argint.

Obiceiurile practicate de către familie la nasterea unui copil sunt un florilegiu de practici rituale bazate pe principiile magiei prin sugestie sau contaminare. După legea magiei, asemănătorul produce asemănători iar contrariul acționează asupra contrariului. În acest caz se produce o inversare a polarității. De pildă, dacă copilul are febră se învelește în comprese reci. Această perioadă liminară între naștere și botez este cea mai expusă vrăjilor. În satul tradițional se obișnuia ca cel mult la șase săptămâni după naștere să se facă botezul copilului sănătos. Dacă pruncul era bolnăvicios se boteza mai repede de șase săptămâni, iar în cazul unui copil cu traume la naștere moașa îl închina la icoană și îi punea un nume ca să nu moară copilul nebotezat. Se credea că acești copii nebotezați se fac strigoi.

Din aceste motive, femeile aplică un set complex de practici magice în dorința de ocrotire a copilului. Sunt gesturi de ocrotire și de așezare în familie

dar și de curățire a mamei lehuze. În cazul unor nașteri dificile moașele satului erau pregătite pentru toate incidentele și accidentele posibile la o naștere: hemoragii, nașteri premature, sarcină retroversă, sarcină gemelară, pelvină etc. Primele trei zile de la naștere sunt dificile pentru copiii născuți prematur sau traumatizați pe parcursul travaliului. Ca atare în ceaastă perioadă grija pentru copil și mamă este mai mare și mâncarea mai bună.

TOALETA ȘI CREDIȚELE

Îmbrăcămintea copilului este socotită un dublu al pruncului și pentru ca să-l apere de spiritele rele, mama înnoadă la un capăt al “fașiei” tot soiul de obiecte magice: piatră, tămâie și marmură, întocmai ca în riturile funerare, pentru ca spiritele rele să nu fure sufletul pruncului. Lângă patul copilului, peste noapte se adună obiecte cu tăiș, cu scopul de a speria spiritele rele din preajma copilului. Conform acelorași credințe, mama nu are voie să-și părăsească copilul până la botez, “ca să nu vină ‘hăla’ să-i fure copilul încă păgân necreștinat”. Baia să nu o facă după apusul soarelui iar apa de la scaldă să se arunce către apus. Dacă s-a întunecat afară, apa nu se mai aruncă până dimineța.

MASA URSITOARELOR

Moața de neam primește în brațe copilul și tot ea este cea care așterne masa ursitoarelor și va duce copilul la biserică. A treia zi de la naștere se așează pe o masă acoperită cu măsai alb o sănie. Este un fund de lemn pentru mămăliga pe care se așează daruri ca să îmbuneze ursitoarele. În anul 1987, la Ilova, Elena Marta descrie astfel obiceiul: *”Se așezau trei scaune la masă iar pe masă se puneau trei blide cu apă, trei colăcei cu câte un ban, o sticlă de băutură, un caiet de lână și brăcira moașei de neam. Ce visa moașa sau mama în noaptea aceea, visul se împlinea. Ce era scris copilului se împlinea negreșit.”* (E. Marta, 1986, p. 79) Credințele în ursitori au fost răspândite în toate țările. Pentru români, ele sunt zâne din care una prevestește norocul la naștere, a doua cum îi va fi căsătoria, iar cea de-a treia, în ce chip va muri. (Lorinți, Kahane, 1968, p. 179-184) Se crede că aceasta din urmă este cea mai importantă.

În zona Oravița, se știe că ursitorile vin în cea de-a treia noapte. Ele sorocesc norocul copilului. Pe o față de masă curată, pe un scaun sau pe o masă se pun trei buchete de flori, un pahar cu apă, oglinda, pieptene, brăcira mamei, sare și unt de vacă. Masa cu cele de mai sus de apropiere de patul mamei care se străduiește să rămână trează toată noaptea, până se aud ursitoarele. Se crede că dacă nu sunt primite bine, ele vor moși rău. (C.T. z.e. Oravița) La Sasca Montană, sat locuit de “bufeni” (olteni colonizați la 1718) obiceiul este mai arhaic și mai simplu. Pe masă în apropierea pătuțului se pun trei pahare: unul cu apă, al doilea cu vin și al treilea cu țuică. În funcție de paharul atins, va fi norocul copilului.

De obicei, alcoolul se evaporă mai repede și “omul va fi tare ca țuica” iar dacă-i place vinul “va fi un bețiv”. Cele trei turte se dau copiilor din vecini. Tot aici, în zona Oravița, în comuna Sasca Română se pun tot trei pahare cu apă, lapte și vin și copilul va fi curat ca apa, bogat ca laptele și bun ca vinul. Dacă pe masă au fost puse mai multe ofrande pentru ursitori, acestea vor fi de bun augur pentru copil. Întregul ceremonial este înfăptuit numai de către femei conduse de bătrâna casei, soacra lehuzei. Nașterea (travaliul) și botezul sunt îndeplinite numai de femei casei sub conducerea soacrei lehuzei, adică mama tatălui copilului. Nașterea și botezul este un ceremonial complex în care se întrepătrund practici și rituri magice de ocrotire a gravidei, mamei și a copilului. Se practică acum și riturile de consacrare, de confirmare și așezare în casă. O naștere înseamnă o întemeiere, o nouă familie. În acest context într-o societate tradițională și patrilineară sunt preferați mai cu seamă băieții.

Rolul primordial în obiceiurile legate de naștere și botez îl are femeia. Intervenția tatălui apare în riturile de confirmare și așezare în neam.

BOTEZUL

NAȘA ȘI BOTEZUL

Opt zile la rând, moașa de neam a îngrijit de copil și de mamă. În fiecare an, la Paști, Rusalii și Crăciun, mama se va recompensa ducând moașei colacul, adică pâine, carne friptă, ouă sau brânză. După fiecare naștere, nașa primește și ea colacul și câte o cârpă de cap. Sunt relații de subordonare dintre nași și finii, pentru că nașul merge pe neam și se transmite pe linie masculină. Cel care a cunoscut familia, va boteza și copilul. El va boteza toți copiii finului. H.H. Stahl, în analiza de caz, făcută în satul Drăguș, dezvăluie aceleași legi comunitare, legate de instituția nășitului. Nașul merge pe curte sau pe “hei”, la fel se transmite și porecla. Nașul nu se schimbă niciodată, numai dacă nașul bătrân nu mai are urmași sau renunță. În ultimul caz el își anunță finii ca să-și poată găsi alți nași. Sârbii ortodocși, ca și românii, respectă nașul și familia acestuia. Între ei se angajează un schimb de vizite și de cadouri la anumite sărbători de peste an. Este un tip de înrudire spirituală impusă de către biserică dar și o protecție spirituală. Căsătoriile între familia nașului și a finului sunt prohibite până la gradul trei de rudenie, pentru că se consideră că nașul este mentorul spiritual al familiei. La fel ca la români, duceau și ei colacul nașului. Nașii vor fi chemați la toate sărbătorile din familia finilor. Finii duceau colacul nașului la praznic, la Paști, la Crăciun și la alte sărbători mari. La fel procedau și Sârbii creștini-ortodocși. Dacă unei familii i-au murit mai mulți copii născuți, următorul copil va fi “lepădat” și cine va trece primul, îl va ridica și îi va fi naș. Se crede că hazardul va schimba nenorocul prin prinderea unui naș străin, ales la întâmplare. În satele Sârbești de

Câmpie, mama schimbă nașul cu ghinion printr-un gest asemănător lăsând copilul în prisma bisericii. Și astăzi, în satete bănățene, atunci când ți-au murit mai mulți copii sau copiilor le merge rău, trebuie să se schimbe nașul. Cu 60 de ani în urmă, la Răcăjdia, se oficia aceleași rit de schimbare a nașului descris mai sus. Gestul de ridicare este un gest magic de confirmare. Din cercetarea noastră de teren, aflăm din Banatul tradițional, copilul se așeza pe pământul familiei iar cel *“din flori”* se așeza pe drum, un spațiu al duhurilor bune și rele. Aici, în calea duhurilor se așează copilul precedat de frați morți. Trecătorul adus de hazard îi va fi naș. Norocul străinului abate ghinionul pruncului. (C.T. Rudăria, 1982, E. Petrovici, 1939, p. 43-48)

Întors acasă de la biserică, tatăl primește copilul pe fereastră ca să păcălească spiritele malefice. Mai poate semnifica și o așezare înfăptuită de tată în casă. Este o recunoaștere simbolică. Este al casei. Ajuns în cameră, copilul este înălțat la grindă cu capul sau la tocul ușii. Este recunoașterea copilului în neam pe care o confirmă tatăl. Secvența se întâlnește pe tot Banatul, la români, sârbi și bulgari. La acest gest se mai adaugă câteva similare. La Pesac, copilul adus botezat de la biserică este depus de nașă pe pământ, în curtea casei, peste prag și se spune: *“Cum este de bogat pământul, așa să fii de bogat și tu!”*. Gestul de așezare în neam este înfăptuit la ospățul de botez. Cineva așează sub masă copilul, la picioarele părinților și ale nașilor. În toate variantele, copilul este așezat la pământ, confirmând toate credințele mitice și magice despre pământ. Același gest de închinare prin așezare pe pământ este repetat și de preot în altar. Gestul acesta simbolic de așezare sau de ridicare este un act nescris de confirmare a filiației. Se numește în justiția transilvană *“cuvada”*, iar în Moldova *“tolere”*. (L. Marcu, 1980, p. 499)

Simion Florea Marian, în studiul său, pomenește de trecerea prin fereastră a copilului ca practică magică de oprire a morților noilor-născuți: *“Pruncul se scoate pe fereastră, iar nu pe ușă, pentru că pe ușă au fost frații săi care au murit.”* (S. Fl. Marian, 1995, p. 69) Practica a fost semnalată și în z. e. Oravița de învățătorul Iosif Olaru, Sofronie Liuba și Aurel Iana, corespondenți ai preotului Marian din Bucovina dar și ai lui Hașdeu la București. Copilul nu se lasă singur în casă de frică *“să nu fie schimbat”* sau atunci când rămâne i se pune sub pernă un cuțit ca să-l apere de rele. Tot pentru apărare de rele nu-i voie să rămână afară, noaptea, agățate pe sfoară hainele copilului.

Părintele vicar. Vicariatul sârb ortodox Timișoara.

Moața de neam era moașa care ajuta. Da, erau femei, anumite femei în sat care se pricepeau la treburi din astea și atunci ele erau invitate în casa unde trebuia să se nască copilul. Și ajutau. Această femeie era prima care ducea copilul la botez, la biserică.

O altă variantă, acum în timpurile noi când sunt maternitățile, acumina nu mai duce moașa aceea sau asistenta medicală ci cineva din familie, apropiată cu părinții duce copilul la botez.

Î: *Dar știți la botez îl ducea moașa și-l aducea nașa?*

R: *Așa este, moașa aducea copilul și în general și acum tot așa e.*

Î: *Cum era botezat?*

R: *Căuta numele în calendar cum era născut copilul în calendar, la nașterea copilului moașa venea cu apa, la preotul care dădea numele provizoriu care este până la botezul copilului.*

Preotul sfințea apa și-i dădea numele din calendar din ziua în care s-a născut copilul. Ziua sfântului care se prăznuia ... și atunci copilul purta numele numai până la botez. Iar între timp, părinții merg la nașul și întreabă pe nașul ce nume-i dă copilului și nașul dădea un nume care vroia el sau la înțelegere; asta mai acum, mai recent, la înțelegere. Părinții vin și-i propun nașului: “Nășule, dacă ești de acord ca copilul să poarte acest nume?” Și la noi la Sârbi, nu se prea practică. Nașii se supărau, în cazul în care părinții anunțau numele copilului la sfat unde treceau copilul. S-au întâmplat cazuri când nașul a renunțat să fie naș, pentru faptul că nu a fost întrebat pentru a-i respecta dorința.

Î: *În cazul în care (ca la românii ortodocși) mai mulți copii mureau, aveau uneori trei-patru morți înainte, îl scoateau pe proaspătul născut în drum să-i schimbe nașul?*

R: *Nu știu, nu am auzit acest lucru, nu cunosc. Dar știu bine, în cazul acesta, știu că se schimbă nașul. Din ce cauză? Dumnezeu știe, nu știu care ar fi explicația.*

Î: *Acest nume provizoriu, ce credeți că reprezintă de fapt numele hotărât în biserică de dumneavoastră?*

R: *Păi nu se propune... că este legea noastră credincioasă. Copilul primește numele imediat la naștere. (Numele care-l dă preotul. Aveau până la botez un nume.)*

Î: *O perioadă intermediară?*

R: *Asta-i și mai important, la noi este regulă.*

Î: *De exemplu, în familia Radivoievici se naște Ion Radomir sau Radoslav. Asta-i numele lui până la botez?*

R: *Și la botez primea numele pe care i-l dădea nașul. De pildă, Radomir.*

Î: *Și-n acte cum figura?*

R: *În acte nu se trecea numele acesta. (numele provizoriu) în acte se trecea numele pe care i-l dădea preotul. Acest nume era hotărât de preot și era valabil până la botez, când i se schimba numele după hotărârea nașului și cu acel nume era înregistrat în acte.*

Î: *Copilul avea două nume?*

R: Primul era numele de familie. Numele până la botez nu se trecea în acte dar se utiliza și numele de botez. Numele acesta intermediar nu se păstra. Copiii la joacă nu-l strigau pe acest nume.

Î: Cine alegea acest nume?

R: Se alegea pentru ca să se evite să moară copilul nebotezat. Vă spuneam înainte că moașa se ducea la preot cu o sticlă cu apă pe care urma preotul să o sfințească dar și pentru eventualitatea evitării morții copilului nebotezat. Moașa făcea baie copilului și cu "molvă" în fiecare zi.

Î: Deci copilul era sfințit.

R: Nu, îi făcea baie și-n apa da baie puneau apă sfințită, deci copilul era automat botezat cu un botez numit "scurt", apoi urma botezul preotului, botezul oficial, cu formule bine stabilite de biserică.

Î: De ce nu grăbeau botezul cu dumneavoastră?

R: Acest botez scurt era mai bine și apoi făceau botezul.

Î: Dar de ce?

R: Păi știți, mai există o regulă la noi. Se face rugăciunea mamei la 40 de zile, de curățire. Și atunci mai bine este dacă la 40 de zile aduce mama copilul în biserică. Ea intră în biserică și face slujba de curățenie și atunci urmează botezul. Dacă copilul este de sex masculin, preotul îi face **îmbisericirea**. Îl ia în brațe și-l duce în altar. Dacă copilul este de sex feminin, acesta nu are este dus în altar ci se așează în fața ușilor împărătești. Nici mama nici nașa nu au voie să intre în altar. Indiferent de sex, copilul este așezat în fața altarului de unde îl ridică preotul sau alt bărbat. După botez, mama ia copilul în brațe și-l scoate din biserică. De la biserică îl aduce acasă nașa.

Î: Există o perioadă intermediară în care copilul poartă un nume, cam de 6 săptămâni.

R: Înainte, în vechime, botezul trebuia să aibe loc în maximum 8 zile, pentru că am văzut în registrele noastre de botez, găsim, că după două-trei zile erau copiii botezați. Iar acum în timpurile noi, cam pun probleme. Nu știm până vin părinții mamei sau părinții tatălui, care sunt dintr-o regiune mai îndepărtată, sa zicem din Moldova, și atunci botezul este legat de călătorie. Așa botezul se mai întârzie.

Interviu. Mai 1996

1. BOTEZUL LA CORNEREVA

Dacă nașul este om de frunte în sat, atunci are o mulțime de fini pe care i-a cununat și botezat. Se crează o relație de înrudire spirituală care învaluie întregul sat. Comerevenii, ca și Sârbii și bulgarii, sunt foarte conservatori. Botezul este restrâns numai în familie și cu nașii. Nașul cu moașa și bunica paternă, cam la o

săptămână după naștere, vor duce copilul la biserică și-l botează. Nașul nu se schimbă nici dacă băiatul pleacă ginere în casa fetei ci numai dacă moare. Se crede că este un mare păcat să te lapezi de naș, și dacă o faci, *“te poate blestema. Nasul merge din scară în scară, paralel cu scara părinților”*. C.T., 1989) Nașul băiatului se ține după el și-i va boteza toți copiii. În cazul în care moare, nașul cel bătrân, fiul sau nepotul să *“din scuri”* îl succede. Familiile foarte bune sunt solicitate să boteze: sunt familii care au și 20 de fini. Mai de vază au fost pe Ohaba Grecii și Alimpeștii.

Î: *După nuntă, copiii de câte ori mergeau la naș?*

R: *Un an nu mergeau. Îi duceau 2000-5000 de lei după nuntă. Un an da, un an ba până dau suma înapoi.”*

Tinerii căsătoriți înapoiau nașului suma primită la nuntă. Între nași și fini, pe lângă obligațiile financiare se stabileau și relații de colaborare și schimb de vizite. Ca peste tot în arealul bănățean, se ducea cu colacul la sărbători și la praznic.

În societățile tradiționale, simțul egalității și reciprocității funcționează. Atunci când un tată merge la nașul de neam pentru nunta fiului său, se face un bilanț al sumelor și cadourilor. Nașul socotește după un carnet al său câți bani a primit de la botezul copilului, până la nunta acestuia. Suma adunată se împarte la numărul copiilor. Părinții cu nașul hotărăsc cât să mai pună la ceea ce s-a depus până acum pentru nunta copilului. Între nași și fini există o evidență contabilă foarte corectă pentru a se echivala darurile și pentru a nu-l expune pe naș cheltuielilor suplimentare.

2. BOTEZUL LA CICLOVA ROMÂNĂ ȘI MONTANĂ

Asistăm la un transfer de funcții ale moașei de neam, de la moașa rituală către moașa medicală. Inovație firească pentru că nu se poate îndeplini ceremonialul legat de naștere într-o maternitate. În acest context, asistenta medicală, împreună cu nașa va schița ceremonialul specific satului Ciclova. Pentru sprijinul ceremonial, asistenta medicală primește, precum odinioară moașa, o bucată de pânză numită *“crijmă”*. De fapt, ea a devenit moașa copilului. Plecat din maternitate, ceremonialul va urma topica cunoscută. Cineva din familie îl duce până la poarta casei, unde este întâmpinat de bunică, care primește pruncul peste prag. Pe prag se află așezată o găleată cu flori, adunate de mamă în timpul sarcinii. Se spune că, trecând peste pragul cu găleata cu flori, pruncul va fi curat la suflet și frumos ca florile. Toți care trec pragul vor arunca bani în găleată. Din banii adunați se va cumpăra pentru copii sare, farfurii, lingură și hăinuțe. Dacă sumele sunt mai mari se vor cumpăra obiecte de uz casnic. Sarea, pentru cicloveni, semnifică spor. Cu apa din prag copilul va fi spălat de față cu toți

invitații. După această scaldă, copilul este înfășat și pus lângă o icoană cu un ban. După acest ritual urmează botezul copilului care se va face când vor avea bani. Mama, după 6 săptămâni de la naștere se va duce la biserică să se spovedească și numai după aceea, se va oficia botezul religios al copilului. Moașa și nașa aduce fiecare câte un coș cu daruri în alimente: miel, găină, cârnați, țuică, colac, etc.

Nașul este întotdeauna al băiatului. Nu se schimbă în funcție de rezidență ci numai la solicitarea sau la moartea sa. Ca și în alte sate bănățene se repetă gesturile știute: se îngroapă placenta, se spovedește. Dacă copilul se naște greu și bolnav, are loc un botez pripit ca să nu moară cumva neîncreștinat. În anul 1995, am asistat al un botez în care mama a pus masa ursitoarelor. *“Când face trei zile de la naștere se pun ursitoarele.”* Trei zile la rând mama pune câte un pahar cu apă, cu vin și ceva bani. Toate se pun pe o masă lângă copil. Dacă se constată dimineața că s-a atins de apă, copilul va fi setos iar dacă se atinge de vin va fi bețiv, de bani, bogat. Pentru botez așa trebuie să pregătească pernă. La biserică merge nașa cu lumânarea, moașa cu copilul și tatăl. Mama rămâne acasă și execută gesturi care să reflecte atitudinea copilului în viață. Dacă mama coase, spală, curăță, dă la vite, la fel de harnică va fi și fata, dacă execută gesturi bărbătești, la fel de harnic și dibaci va fi băiatul. Mai nou, mamele citesc și scriu pentru băiat, cos și gătesc pentru fete. Bunicul patern se ocupă de botez, de masă și de toate cele cuvenite.

3. BOTEZUL LA DUDEȘTII VECHI

Acest ceremonial este mai complicat la bulgari catolici din vestul județului Timiș pentru că ei fac o deosebire totală între nașii de botez și nașii de cununie. Până prin anii 1965, copilul se năștea acasă sub supravegherea moașei de la dispensar. Botezul se face la o săptămână-două după naștere. Între nașii și părinții copilului nu au loc schimburi de cadouri și vizite. Nu se frecventau nici la sărbătorile din timpul anului. Numele copilului era horărât de către bunic. Dacă este băiat, regula este următoarea: primul băiat născut primește numele bunicului patern. Dacă este primul născut este o fată se va boteza cu numele soacrei sau al vreunei cumnate, din neamul băiatului. Copilul se duce la biserică imediat după naștere, de către naș și nașă. Mama nu iese din casă. Până la 6 săptămâni, moașa medicală venea zilnic să supravegheze copilul și lehuza. Obiceiurile bulgarilor legate de scaldă și de integrarea în neam a copilului sunt reduse. Biserica catolică a intervenit în ceremonialul de la naștere, concentrând toate evenimentele pe slujba religioasă și scaldă rituală. Succesiunea nașilor este diferită și mult mai complicată la bulgari. Nașul de cununie va boteza primul copil băiat, dar și pe al doilea născut dacă este tot un băiat.

Atunci când primul născut este o fată, fiul nașului (și nu nașul) va oficia botezul. Într-o succesiune ideală, pe linie masculină, fiecare descendent masculin al nașului va boteza câte un fin. Atunci când se naște o fată nașul se schimbă. Nașul fetei nu este același cu al băiatului. Nașul băiatului urmează succesiunea tradițională pe linie masculină, iar cel al fetei nu mai este nașul de neam, al părinților ci unul ales dintr-o familie vecină sau neamuri mai îndepărtate. Și la cununie se transmite pe generații nașul, adică fiecare cuplu are altă pereche de nași. Credem că este o mișcare mai amplă de înrudire convențională a sătenilor pentru a mări coeziunea de grup a bulgarilor. Este probabil o inovație acceptată de comunitate, date fiind condițiile de enclavare în care s-a menținut Duceștii Vechi până prin anul 1950.

Din cercetările întreprinse în comuna Vinga, sat locuit de bulgari catolici, arondat acum județului Arad, situat la jumătatea distanței dintre Arad și Timișoara s-a conservat rudenia spirituală și s-a respecta canonul bisericii catolice. Festivitățile de botez erau foarte discrete, desfășurate într-un grup restrâns de neamuri.

4. BOTEZUL LA SÎNMARTINUL SÂRBESC

Primul născut, băiat, purta numele bunicului patern. Dacă era o fată, al bunicii materne. Se întâmpla ca nașul să fie mai căpos, vrea numele lui să fie și atunci cedează. La Sârbi, nașul merge pe neam: cine a cununat și botează. Generațiile continuă.

Î: Exista în sat moașa de neam sau baba?

R: Nu. Moașa făcea treaba, era una specializată dar ea venea la naștere. Dar cum se făcea, eu nu mai știu. Imediat se dă numele, când se naște, se consultă imediat cu nașul, prima dată.

Î: Cine-i dă numele?

R: Merge la naș și-i spune că noi am hotărât.... Ești de acord? ... Da.

Î: Dar dacă el spune nu.

R: Atunci nașul hotărăște numele.

Î: La cât timp de la naștere se face botezul?

R: Mi se pare la 6 săptămâni.

Î: Botezul era tot așa de mare ca nunta?

R: Acum se face. înainte nu. înainte la botez mergeau numai femeile invitate.

Î: Mai țineți minte cine ducea copilul până la biserică?

R: Femeia duce copilul până la biserică să boteze. De acolo îl aducea nașa. Una ducea, alta aducea ... se zice că-l duc necreștin și-l aduc creștin. (C.T., 1995, inf. Periat Sava)

Sistemul onomastic al românilor, sârbilor și bulgarilor este asemănător prin procedură. Numele este hotărât de către părinți și acesta este, de regulă, numele unuia dintre bunici patern sau matern, în funcție de rezidență. Dacă tatăl copilului este ginere în casă, copilul său va purta numele socrului, care este stăpânul gospodăriei unde el trăiește ca “ginere în casă” și abia cel de-al doilea copil va primi numele bunicului patern. Sunt cazuri în care nașul hotărăște numele copilului fără a ține cont de preferințele bunicilor și părinților. Uneori după “perit”, în Banat, ca să se scape de ghinion familia schimbă nașul copilului. De asemenea, nașii de cununie și de botez se transmit pe descendenți. La fel la români și ortodocși și în varianta menționată, doar la bulgarii din Dudești. Ceilalți de la Vinga, Breștea și Denta respectă norma catolică.

BIBLIOGRAFIE

DĂNILĂ SIMION, 1981, *Numele de pociumb în relația structuri sociale-antroponimie într-un sat bănățean (Belinț, jud. Timiș)*, în: *Analele Banatului. Etnografie, Artă*. I, Muzeul Banatului Timișoara, p. 219-231.

GOLOPENȚIA ERETESCU SANDA, I p. 145-155; II p. 193-212.

LASCU NICOLAE, 1965, *Cum trăiau românii*, cap.: Familia, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, p. 267-305

LORINȚI CAHANE, 1968, p. 179-184.

MARCU LIVIU, 1980, *Familia, categorii etnologice microstructurală*, în: *Introducere în etnologie*, Ed. Academiei, p. 83-91.

MARIAN SIMION FLOREA, 1995, *Nunta la români*, p. 69, 127-135.

MARTA ELENA, 1988, *Nașterea. Tradiții, credințe și obiceiuri în județul Caraș-Severin*, în: *Tibiscum VII, Caransebeș*, p. 71-83; 79.

MAUSS MARCEL, HUBERT HENRY, 1996, *Teoria generală a magiei*, p. 101.

NOVACOVICI EMILIAN, 1902, *Colecțiune folclorică română din Răcășdia și Jur*, Oravița, p. 91-92.

PETROVICI EMIL, 1935, *Folclor din Valea Almăjului*, Cluj, p. 25-159.

STAHL H. H., 1936, *Rudenia spirituală de naștere la Drăguș*, în: *Sociologie românească* I, nr. 7-8, București, p. 25-36.

STAHL PAUL HENRY, 1993, *Moșitul și nașitul, transmisia lor în cadrul neamului*, în: *Revista de Etnografie și folclor*, V, București, p. 419-439.